วารสารพัฒนาสังคมและการวิจัยเชิงปัญญา
Journal of Social Development and Wisdom Research

ภาวะผู้นำทางการเมืองเชิงพุทธดิจิทัล: การขับเคลื่อนธรรมาภิบาลและการมีส่วนร่วมของนักการเมืองท้องถิ่นรุ่นใหม่ในจังหวัดแพร่

Digital Buddhist Political Leadership: Driving Digital Governance and Public Participation of Young Local Politicians in Phrae Province

กิตติพัฒน์ สุวรรณรัตน์
Kittipat Suwannarat
หลักสูตรอนุปริญญารัฐประศาสนศาสตร์ สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยชุมชนแพร่
Associate Degree Program in Political Science, Local Government Administration, Phrae Community College
Corresponding author e-mail: 8250takitti@gmail.com Tel. 06 3971 7995

Received : 25/08/2026 Revised : 08/09/2026 Accepted: 09/09/2026

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอและพัฒนากรอบแนวคิดภาวะผู้นำทางการเมืองเชิงพุทธดิจิทัลประเด็นการขับเคลื่อนธรรมาภิบาลและการมีส่วนร่วมของนักการเมืองท้องถิ่นรุ่นใหม่ในจังหวัดแพร่ โดยศึกษาจากเอกสาร แนวคิด และงานวิชาการที่เกี่ยวข้อง ผลการสังเคราะห์พบว่า ภาวะผู้นำทางการเมืองเชิงพุทธดิจิทัลจะต้องขับเคลื่อนธรรมาภิบาลและการมีส่วนร่วมของนักการเมืองท้องถิ่นใน 5 มิติ ได้แก่ (1) หลักพุทธธรรมเป็นฐานจริยธรรม (2) ภาวะผู้นำเป็นกลไกขับเคลื่อน (3) ธรรมาภิบาลดิจิทัลเป็นเครื่องมือ (4) การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการ และ (5) การพัฒนาท้องถิ่นเป็นผลลัพธ์ โดยหลักฆราวาสธรรม 4 และพรหมวิหาร 4 ทำหน้าที่กำกับการใช้อำนาจและเทคโนโลยีดิจิทัลให้มีคุณธรรม โปร่งใส และรับผิดชอบต่อสาธารณะ ทั้งนี้ การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับภาวะผู้นำและเทคโนโลยีดิจิทัลสามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการร่วมสร้างสรรค์ของประชาชน อันนำไปสู่การพัฒนาการเมืองท้องถิ่นจังหวัดแพร่ที่โปร่งใส เป็นธรรม และยั่งยืน

คำสำคัญ: รัฐศาสตร์แนวพุทธ; นักการเมืองท้องถิ่นรุ่นใหม่; การพัฒนาการเมืองดิจิทัล; จังหวัดแพร่; ธรรมาภิบาลดิจิทัล

ABSTRACT

This academic article aims to present and develop a conceptual framework of Digital Buddhist Political Leadership for driving good governance and public participation among new-generation local politicians in Phrae Province. The study is based on relevant documents,

concepts, and academic literature. The synthesis reveals that Digital Buddhist Political Leadership should drive good governance and public participation through five dimensions: (1) Buddhist principles as the ethical foundation, (2) leadership as the driving mechanism, (3) digital governance as a tool, (4) public participation as a process, and (5) local development as the outcome. The Four Gharavasa-dhammas and the Four Brahmaviharas serve as ethical principles guiding the exercise of political power and the use of digital technology toward morality, transparency, and public accountability. Furthermore, integrating Buddhist principles with leadership and digital technology can promote public participation and co-creation, contributing to transparent, fair, and sustainable local political development in Phrae Province.
Keywords: Buddhist Political Science; New-generation local politicians; Digital Political Development; Phrae Province; Digital Governance

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมภายใต้กระแสดิจิทัล (Digital Transformation) ได้เข้ามาปฏิรูปโครงสร้าง ภารกิจ และกระบวนการทางการเมืองการปกครองในทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเมืองการปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นโครงสร้างอำนาจที่ใกล้ชิดกับวิถีชีวิตและปัญหาของประชาชนมากที่สุด การนำเทคโนโลยีสารสนเทศและแพลตฟอร์มดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการบริหารราชการแผ่นดิน การเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ (Open Government Data) การให้บริการสาธารณะผ่านระบบออนไลน์ และการเปิดพื้นที่รับฟังความคิดเห็นของประชาชน ได้กลายมาเป็นองค์ประกอบสำคัญในการจัดทำบริการสาธารณะยุคใหม่ สอดรับอย่างเป็นเอกภาพกับทิศทางของ แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย พ.ศ. 2566–2570 ที่มุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนภาครัฐให้เป็นรัฐบาลดิจิทัลที่เปิดเผย โปร่งใส และสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน (สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล, 2566)

จังหวัดแพร่ มีประชากรประมาณ 417,480 คน แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 8 อำเภอ 78 ตำบล 708 หมู่บ้าน และ 18 ชุมชน มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกลไกสำคัญในการจัดบริการสาธารณะและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดแพร่ ทั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ เทศบาลเมืองแพร่ และองค์การบริหารส่วนตำบลต่างๆ ได้ปรับตัวเข้าสู่การบริหารงานยุคดิจิทัลเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและคุณภาพบริการภาครัฐแก่ประชาชนในพื้นที่ (กระทรวงมหาดไทย, 2566) ถือเป็นโครงสร้างปกครองระดับภูมิภาคในภาคเหนือที่มีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และพระพุทธศาสนาอันเข้มแข็ง ควบคู่ไปกับฐานเศรษฐกิจที่พึ่งพิงภาคเกษตรกรรม วิสาหกิจชุมชน การแปรรูปไม้ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ท่ามกลางบริบทการพัฒนาตามวิสัยทัศน์ของจังหวัด

"แพร่เมืองน่าอยู่ ชุมชนเข้มแข็ง เศรษฐกิจสร้างสรรค์ เกษตรปลอดภัย ทรัพยากรธรรมชาติสมบูรณ์ ท่องเที่ยวยั่งยืน" มีโครงสร้างทางสังคมการเมืองที่มีเอกลักษณ์ ซึ่งร้อยเรียงกันระหว่างสถาบันศาสนา ชุมชนท้องถิ่น และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การดำเนินนโยบายทางการเมืองในพื้นที่แพร่จึงไม่สามารถพึ่งพากลไกอำนาจรัฐแบบแข็ง (Hard Power) ได้ หากแต่ต้องอาศัยทุนทางสังคม (Social Capital) และทุนทางวัฒนธรรม (Cultural Capital) ในการสร้างฉันทามติและการพัฒนา (อภิชาต สถิตนิรมัย, 2564) อย่างไรก็ตาม การเข้ามาของนักการเมืองท้องถิ่นรุ่นใหม่ (New-generation Local Politicians) ที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป และมีความเชี่ยวชาญในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสร้างปฏิสัมพันธ์ทางการเมือง แม้จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสาร แต่ก็แฝงมาซึ่งความเสี่ยงด้านจริยธรรมไซเบอร์ เช่น ข่าวปลอม (Fake News) การสร้างวาทกรรมเกลียดชัง (Hate Speech) การคอรัปชั่นเชิงนโยบายผ่านช่องทางดิจิทัล หรือการขาดความโปร่งใสในการจัดการข้อมูลส่วนบุคคล การเมืองการปกครองยุคดิจิทัลจึงไม่อาจดำเนินไปได้ด้วยประสิทธิภาพทางเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว หากแต่จำต้องได้รับการกำกับด้วยจริยธรรมทางการเมืองและกรอบปัญญาเชิงพุทธ (Buddhist Political Ethics)

บทความวิชาการนี้จึงมุ่งสังเคราะห์เอกสารและวรรณกรรมเพื่อนำเสนอกรอบแนวคิดภาวะผู้นำทางการเมืองดิจิทัลส่วนใหญ่มุ่งอธิบายศักยภาพของเทคโนโลยี การสื่อสาร และการมีส่วนร่วมของประชาชน ขณะที่งานด้านรัฐศาสตร์แนวพุทธมุ่งเน้นคุณธรรมและจริยธรรมของผู้ใช้อำนาจ บทความนี้จึงเสนอการสังเคราะห์องค์ความรู้เรื่องภาวะผู้นำทางการเมืองเชิงพุทธดิจิทัลของนักการเมืองท้องถิ่นรุ่นใหม่ในจังหวัดแพร่ เพื่อตอบโจทย์การพัฒนาท้องถิ่นที่สอดรับกับบริบททางสังคม วัฒนธรรม และยุทธศาสตร์การพัฒนานวัตกรรมการปกครองของประเทศไทยอย่างยั่งยืน

การศึกษาเอกสารและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาภาวะผู้นำทางการเมืองเชิงพุทธดิจิทัล: การขับเคลื่อนธรรมาภิบาลและการมีส่วนร่วมของนักการเมืองท้องถิ่นรุ่นใหม่ในจังหวัดแพร่ ได้สังเคราะห์เอกสาร แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. แนวคิดรัฐศาสตร์แนวพุทธ

รัฐศาสตร์แนวพุทธให้ความสำคัญกับคุณธรรมของผู้ใช้อำนาจและการใช้อำนาจเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม โดยเฉพาะแนวคิดธรรมาธิปไตยที่ถือความถูกต้องชอบธรรมเป็นใหญ่ และโลกาธิปไตยที่ให้ความสำคัญกับมติและประโยชน์ของมหาชน แนวคิดดังกล่าวสามารถนำมาใช้เป็นฐานในการพิจารณาจริยธรรมของผู้นำทางการเมืองในบริบทดิจิทัล (พระครูวินัยธรอธิษฐ์สุวฑฺโฒ, 2564)

1.1 หลักฆราวาสธรรม 4 เป็นหลักธรรมที่ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมกันในสังคม โดยเน้นคุณธรรมพื้นฐานที่ช่วยให้บุคคลสามารถดำรงตนอย่างเหมาะสม มีความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น ประกอบด้วย สัจจะ ทมะ ขันติ และจาคะ หลักธรรมทั้ง 4 ประการสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการ

พัฒนาภาวะผู้นำทางการเมือง โดยเฉพาะในบริบทของนักการเมืองท้องถิ่นรุ่นใหม่ที่ต้องใช้อำนาจ การสื่อสาร และเทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารงานและสร้างความสัมพันธ์กับประชาชน

1.2 พรหมวิหาร 4 เป็นหลักธรรมสำหรับการดำรงตนของผู้ที่ต้องเกี่ยวข้องกับผู้อื่น โดยประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา หลักธรรมดังกล่าวมีความสำคัญต่อการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคล และสามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางการเมือง โดยเฉพาะผู้นำที่ต้องทำงานร่วมกับประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีความหลากหลาย ทั้งในบริบทการเมืองทั่วไปและการเมืองท้องถิ่น

2. แนวคิดภาวะผู้นำทางการเมืองและภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพ

ภาวะผู้นำทางการเมืองเป็นกระบวนการที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลใช้อิทธิพลในการกำหนดทิศทางของสังคม การตัดสินใจสาธารณะ และการระดมความร่วมมือของประชาชนเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน ภาวะผู้นำจึงมิได้พิจารณาเฉพาะอำนาจหรือตำแหน่งทางการเมืองเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงความสามารถในการสร้างความเชื่อมั่น กำหนดวิสัยทัศน์ สื่อสารกับประชาชน และประสานผลประโยชน์ที่แตกต่างกันให้สามารถนำไปสู่เป้าหมายสาธารณะร่วมกันได้ โดยเฉพาะในบริบทการเมืองท้องถิ่นที่ผู้นำต้องมีความใกล้ชิดกับประชาชนและสามารถตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม

แนวคิดภาวะผู้นำของ Burns (1978) ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับผู้ตาม โดยมองว่าภาวะผู้นำเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีความแตกต่างกันด้านอำนาจ แรงจูงใจและทักษะ เพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายร่วมกัน โดยเฉพาะ ภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพ (Transformational Leadership) ซึ่งมุ่งยกระดับแรงจูงใจ คุณธรรม และค่านิยมของทั้งผู้นำและผู้ตามให้สูงขึ้น มิใช่เป็นเพียงการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างกันเท่านั้น

Bass (1985) ได้พัฒนาแนวคิดของ Burns ให้มีความชัดเจนในเชิงพฤติกรรมและสามารถนำไปศึกษาได้อย่างเป็นระบบ โดยเสนอว่า ภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพเป็นกระบวนการที่ผู้นำสามารถกระตุ้นและสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้ตามยกระดับความพยายามและความสามารถของตนเองให้สูงกว่าระดับที่คาดหวัง รวมทั้งทำให้ผู้ตามตระหนักถึงความสำคัญของภารกิจ วิสัยทัศน์ และประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์เฉพาะตน

3. แนวคิดธรรมาภิบาลดิจิทัล (Digital Governance)

ธรรมาภิบาลดิจิทัล (Digital Governance) เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัลที่เข้ามามีบทบาทต่อการบริหารภาครัฐและการให้บริการสาธารณะ โดยมุ่งนำเทคโนโลยีดิจิทัลและข้อมูลมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงาน เพิ่มความโปร่งใสและตรวจสอบได้ ตลอดจนเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารและการตัดสินใจของภาครัฐมากขึ้น สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย โดยมุ่งให้หน่วยงานภาครัฐสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและข้อมูลเพื่อยกระดับการบริหารงาน

และการให้บริการประชาชน รวมถึงส่งเสริมการเปิดเผยข้อมูล การมีส่วนร่วม และการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน เพื่อให้การดำเนินงานของภาครัฐมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนมากยิ่งขึ้น (สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน), 2566)

4. แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนและการร่วมสร้างสรรค์

การมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) เป็นองค์ประกอบสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการรับรู้ข้อมูล แสดงความคิดเห็น เสนอปัญหา กำหนดแนวทางการพัฒนา ตลอดจนติดตามและตรวจสอบการดำเนินงานของภาครัฐ การมีส่วนร่วมจึงมิได้หมายถึงเพียงการเข้าร่วมกิจกรรมที่รัฐจัดขึ้น แต่เป็นกระบวนการที่ประชาชนสามารถมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์สาธารณะ โดยเฉพาะในระดับท้องถิ่นซึ่งเป็นระดับการปกครองที่มีความใกล้ชิดกับชีวิตประจำวันของประชาชน การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีดิจิทัลได้ขยายรูปแบบและช่องทางของการมีส่วนร่วมทางการเมืองจากรูปแบบดั้งเดิมไปสู่รูปแบบออนไลน์ ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร แสดงความคิดเห็น ตั้งคำถาม เสนอข้อร้องเรียน และติดตามการดำเนินงานของหน่วยงานท้องถิ่นผ่านสื่อสังคมออนไลน์และระบบดิจิทัลได้อย่างรวดเร็ว แนวโน้มดังกล่าวทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองท้องถิ่นกับประชาชนมีลักษณะเป็นการสื่อสารแบบสองทางมากขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มประชาชนและนักการเมืองรุ่นใหม่ที่มีความคุ้นเคยกับเทคโนโลยีและสื่อสังคมออนไลน์ (สิริพงศ์ อังคสกุลเกียรติ, วรเดช จันทรศร, และสมบัติ ธำรงธนวงศ์, 2565)

5. บริบทการเมืองท้องถิ่นจังหวัดแพร่

จังหวัดแพร่มีบริบททางการเมืองท้องถิ่นที่มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับโครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจ และวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่ การปกครองท้องถิ่นจึงมีบทบาทสำคัญในการจัดบริการสาธารณะ การแก้ไขปัญหาของชุมชน และการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่ให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของประชาชนในแต่ละชุมชน ทั้งนี้ แผนพัฒนาจังหวัดแพร่ พ.ศ. 2566–2570 ให้ความสำคัญกับการพัฒนาพื้นที่บนพื้นฐานของศักยภาพและทรัพยากรของจังหวัด ควบคู่กับการยกระดับคุณภาพชีวิตและการพัฒนาที่มีความยั่งยืน (กระทรวงมหาดไทย, 2566)

ผลการสังเคราะห์

การวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลทุติยภูมิจากบทความวิจัย วรรณกรรม และแนวคิดทั้งในประเทศและต่างประเทศ สามารถนำมาจัดทำเป็นแบบจำลองบูรณาการ “ภาวะผู้นำทางการเมืองเชิงพุทธดิจิทัล 5 มิติ” ประกอบด้วย 1) หลักพุทธธรรมเป็นฐานของจริยธรรม 2) ภาวะผู้นำเป็นกลไกขับเคลื่อน 3) ธรรมาภิบาลดิจิทัลเป็นเครื่องมือ 4) การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการ และ 5) การพัฒนาท้องถิ่นเป็นผลลัพธ์ของการบริหารจัดการเชิงพุทธ โดยทั้ง 5 มิติมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงและเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ดังนี้

มิติที่ 1 หลักพุทธธรรมเป็นฐานของจริยธรรม เป็นพื้นฐานสำคัญในการกำกับคุณลักษณะ วิธีคิด และพฤติกรรมของผู้นำทางการเมือง โดยเฉพาะหลักฆราวาสธรรม 4 และพรหมวิหาร 4 ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับบริบทการเมืองดิจิทัลได้อย่างเป็นรูปธรรม ฆราวาสธรรม 4 ทำหน้าที่เป็นกรอบกำกับตนเองของผู้นำ ได้แก่ สัจจะ ทำให้การสื่อสารและการเปิดเผยข้อมูลตั้งอยู่บนความจริงและความซื่อสัตย์ ทมะ ช่วยให้ผู้นำควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมของตนเองในการสื่อสารผ่านสื่อดิจิทัล ขันติ ช่วยให้ผู้นำสามารถรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างและยอมรับการตรวจสอบจากประชาชน และจาคะ ส่งเสริมให้ผู้นำเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์สาธารณะ ขณะเดียวกัน พรหมวิหาร 4 ทำหน้าที่เสริมมิติด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับประชาชน โดยเมตตาสะท้อนถึงการออกแบบและใช้เทคโนโลยีเพื่ออำนวยความสะดวกและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน กรุณาสะท้อนถึงการใช้ข้อมูลและระบบดิจิทัลเพื่อรับรู้และแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน มุทิตาสะท้อนถึงการสนับสนุนและเผยแพร่ความสำเร็จ ผลงาน และศักยภาพของประชาชนและชุมชนผ่านพื้นที่ดิจิทัล และอุเบกขาสะท้อนถึงการบริหารจัดการด้วยความเป็นกลาง เป็นธรรม และปราศจากอคติ โดยใช้ข้อมูลและเหตุผลประกอบการตัดสินใจ ดังนั้น หลักพุทธธรรมทั้งสองชุดจึงทำหน้าที่เป็น “ฐานคุณธรรม” ที่กำกับการใช้ทั้งอำนาจและเทคโนโลยีของผู้นำทางการเมือง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดรัฐศาสตร์แนวพุทธของพระครูวินัยธรอธิษฐ์สุวฑโฒ

มิติที่ 2 ภาวะผู้นำเป็นกลไกขับเคลื่อน หมายถึง ความสามารถของผู้นำในการนำหลักคุณธรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลไปสู่การปฏิบัติจริง โดยเฉพาะการประยุกต์ใช้ภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพ ซึ่งมีบทบาทในการสร้างวิสัยทัศน์และอุดมการณ์ร่วม กระตุ้นให้ประชาชนเกิดความตระหนักและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น รวมทั้งกระตุ้นการคิดและการเสนอแนวทางใหม่ ๆ ผ่านช่องทางดิจิทัล ในบริบทของนักการเมืองท้องถิ่นรุ่นใหม่ ภาวะผู้นำจึงมิได้จำกัดอยู่ที่ความสามารถในการบริหารองค์กร แต่รวมถึงความสามารถในการสร้างเครือข่าย การสื่อสารกับประชาชน การใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจ และการสร้างพื้นที่ทางการเมืองที่เปิดกว้าง โดยผู้นำทำหน้าที่เปลี่ยนบทบาทของประชาชนจาก “ผู้รับบริการ” ไปสู่ “ผู้ร่วมสร้างสรรค์ท้องถิ่น” ผ่านกระบวนการเสนอความคิดเห็น การเสนอปัญหา การร่วมกำหนดนโยบาย และการติดตามผลการดำเนินงาน นอกจากนี้ ภาวะผู้นำจริยธรรมดิจิทัล (Digital Ethical Leadership) เป็นองค์ประกอบที่ช่วยให้ผู้นำสามารถกำกับการใช้เทคโนโลยีอย่างรับผิดชอบ โดยต้องไม่ใช้สื่อดิจิทัลเพื่อบิดเบือนข้อมูล โจมตีฝ่ายตรงข้าม หรือสร้างความเข้าใจผิดแก่ประชาชน แต่ต้องใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมความถูกต้อง ความโปร่งใส และประโยชน์สาธารณะ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดภาวะผู้นำทางการเมืองและภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพของ Bass, B. M. และ Burns, J. M.

มิติที่ 3 ธรรมาภิบาลดิจิทัลเป็นเครื่องมือ เป็นการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้สนับสนุนหลักธรรมาภิบาลในการบริหารกิจการท้องถิ่น โดยเฉพาะความโปร่งใส ความรับผิดชอบ การตรวจสอบได้ การเปิดเผยข้อมูล และประสิทธิภาพในการให้บริการประชาชน การถ่ายทอดสดการประชุมสภาท้องถิ่น แฟนเพจขององค์กร ระบบร้องเรียนและรับแจ้งปัญหา ตลอดจนฐานข้อมูลและระบบสารสนเทศท้องถิ่น ล้วนสามารถทำหน้าที่เป็นกลไก

เชื่อมโยงระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับประชาชน อย่างไรก็ตาม ธรรมาภิบาลดิจิทัลในแบบจำลองนี้ไม่ได้หมายถึงการนำระบบเทคโนโลยีมาใช้เพียงเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน แต่ต้องมุ่งให้เทคโนโลยีช่วยสร้าง “ความรับผิดชอบต่อสาธารณะ” และ “ความไว้วางใจ” ระหว่างผู้นำกับประชาชนด้วย โดยเฉพาะการเปิดเผยข้อมูลด้านนโยบาย งบประมาณ การจัดซื้อจัดจ้าง และผลการดำเนินงานให้ประชาชนสามารถเข้าถึงและตรวจสอบได้ นอกจากนี้ การใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ (Data-Driven Decision Making) ควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของความถูกต้องและความเป็นธรรม เพื่อมิให้ข้อมูลถูกนำไปใช้เพื่อสนับสนุนผลประโยชน์ทางการเมืองของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดธรรมาภิบาลดิจิทัล (Digital Governance) ของสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน)

มิติที่ 4 การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการ เป็นกลไกที่เชื่อมโยงระหว่างผู้นำกับประชาชน โดยเปลี่ยนรูปแบบการปกครองจากการตัดสินใจที่เกิดจากฝ่ายบริหารหรือผู้นำเพียงฝ่ายเดียว ไปสู่การเปิดพื้นที่ให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นมากขึ้น เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยขยายช่องทางการมีส่วนร่วมให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูล แสดงความคิดเห็น เสนอปัญหา เสนอนโยบาย ติดตามการดำเนินงาน และสะท้อนผลการให้บริการสาธารณะได้อย่างรวดเร็ว ประเด็นสำคัญจึงมิใช่เพียงการมี “ช่องทาง” ให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น แต่ต้องทำให้ความคิดเห็นของประชาชนเชื่อมโยงเข้าสู่กระบวนการตัดสินใจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างแท้จริง กล่าวคือ การมีส่วนร่วมควรนำไปสู่การรับรู้ข้อมูล การแสดงความคิดเห็น การร่วมเสนอทางเลือก การร่วมตัดสินใจ การร่วมดำเนินการ และการร่วมติดตามประเมินผล ซึ่งจะช่วยยกระดับประชาชนจากผู้รับนโยบายหรือบริการไปสู่การเป็น “ผู้ร่วมสร้างสรรค์ท้องถิ่น” (Co-creators) ในขณะเดียวกัน การมีส่วนร่วมผ่านระบบดิจิทัลต้องคำนึงถึงความเท่าเทียมในการเข้าถึงเทคโนโลยีด้วย เนื่องจากประชาชนบางกลุ่มอาจมีข้อจำกัดด้านอายุ ความรู้ ทักษะ หรือการเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล ดังนั้น ผู้นำทางการเมืองเชิงพุทธดิจิทัลจึงต้องใช้หลักเมตตา กรุณา และอุเบกขาเป็นแนวทางในการออกแบบช่องทางการมีส่วนร่วม เพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงบริการและกระบวนการทางการเมืองได้อย่างเป็นธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนและการร่วมสร้างสรรค์ของสิริพงศ์ อังคสกุลเกียรติ, วรเดช จันทรศร และสมบัติ ธำรงธนวงศ์

มิติที่ 5 การพัฒนาท้องถิ่นเป็นผลลัพธ์ของการบริหารจัดการเชิงพุทธ เป็นผลลัพธ์ปลายทางของการบูรณาการทั้ง 4 มิติข้างต้น โดยการพัฒนาท้องถิ่นมิได้พิจารณาเฉพาะการเพิ่มประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจหรือการให้บริการสาธารณะเท่านั้น แต่ครอบคลุมถึงคุณภาพชีวิต ความเป็นธรรม ความเข้มแข็งของชุมชน การรักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการสร้างความไว้วางใจระหว่างประชาชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสำหรับจังหวัดแพร่ ผลลัพธ์ดังกล่าวควรเชื่อมโยงกับทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม วิถีชุมชน และบริบทการพัฒนาของพื้นที่ โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน สถาบันทางศาสนา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งสามารถนำมาเป็นฐานในการสร้างความร่วมมือและฉันทามติในการพัฒนาท้องถิ่น ดังนั้น การพัฒนาท้องถิ่นตามแนวคิดนี้จึงเป็นการพัฒนาที่มิได้มุ่งเพียง “ความทันสมัยทางเทคโนโลยี” แต่เป็นการใช้

เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่มีคุณธรรม เป็นธรรม มีส่วนร่วม และตอบสนองต่อประโยชน์สุขของประชาชน

บทสรุป

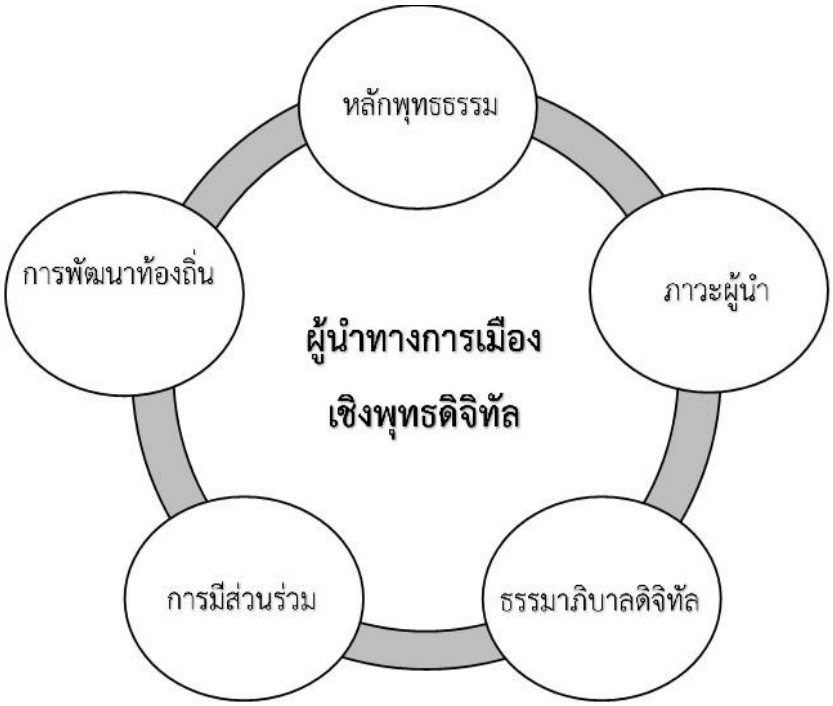
ภาวะผู้นำทางการเมืองเชิงพุทธดิจิทัลเป็นแนวคิดที่เกิดจากการบูรณาการระหว่างหลักพุทธธรรม ภาวะผู้นำทางการเมือง เทคโนโลยีดิจิทัล ธรรมาภิบาล และการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยมีเป้าหมายสำคัญเพื่อให้การใช้อำนาจทางการเมืองและการบริหารกิจการสาธารณะในระดับท้องถิ่นดำเนินไปอย่างมีคุณธรรม โปร่งใส ตรวจสอบได้ และมุ่งประโยชน์สุขของประชาชนเป็นสำคัญ แนวคิดดังกล่าวมิได้มองเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเพียงเครื่องมือสำหรับการประชาสัมพันธ์หรือการสื่อสารทางการเมืองเท่านั้น แต่ให้ความสำคัญกับการใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างความสัมพันธ์รูปแบบใหม่ระหว่างผู้นำทางการเมือง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชน โดยเฉพาะการเปิดเผยข้อมูล การรับฟังความคิดเห็น การรับเรื่องร้องเรียน การติดตามการดำเนินงาน และการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดและติดตามนโยบายสาธารณะ ทั้งนี้ การใช้เทคโนโลยีดังกล่าวจำเป็นต้องมีหลักคุณธรรมและจริยธรรมเป็นกลไกกำกับ เพื่อป้องกันการใช้เทคโนโลยีในลักษณะที่บิดเบือนข้อมูล สร้างความขัดแย้ง หรือเอื้อประโยชน์แก่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโดยไม่เป็นธรรม จากข้อค้นพบในบทความ ผู้เขียนจึงสังเคราะห์เป็นแบบจำลองบูรณาการ “ภาวะผู้นำทางการเมืองเชิงพุทธดิจิทัล 5 มิติ” ประกอบด้วย 1) หลักพุทธธรรมเป็นฐานของจริยธรรม 2) ภาวะผู้นำเป็นกลไกขับเคลื่อน 3) ธรรมาภิบาลดิจิทัลเป็นเครื่องมือ 4) การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการ และ 5) การพัฒนาท้องถิ่นเป็นผลลัพธ์ของการบริหารจัดการเชิงพุทธ โดยทั้ง 5 มิติมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงและเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการสังเคราะห์ครั้งนี้ มิใช่เพียงการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ร่วมกับเทคโนโลยีดิจิทัล แต่เป็นการเสนอ “แบบจำลองผู้นำทางการเมืองท้องถิ่นยุคใหม่” ที่เชื่อมโยงคุณธรรมกับการใช้อำนาจ เชื่อมโยงเทคโนโลยีกับธรรมาภิบาล และเชื่อมโยงประชาชนกับการตัดสินใจสาธารณะ โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือการสร้างการเมืองท้องถิ่นที่ประชาชนสามารถเข้าถึง ตรวจสอบ มีส่วนร่วม และร่วมสร้างการพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง

แบบจำลอง “ภาวะผู้นำทางการเมืองเชิงพุทธดิจิทัล 5 มิติ” ประกอบด้วย 1) หลักพุทธธรรมเป็นฐานของจริยธรรม 2) ภาวะผู้นำเป็นกลไกขับเคลื่อน 3) ธรรมาภิบาลดิจิทัลเป็นเครื่องมือ 4) การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการ และ 5) การพัฒนาท้องถิ่นเป็นผลลัพธ์ของการบริหารจัดการเชิงพุทธ โดยทั้ง 5 มิติมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงและเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นแนวทางที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนา

ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นรุ่นใหม่ และเป็นกรอบสำหรับการพัฒนาการเมืองการปกครองส่วนท้องถิ่นของจังหวัดแพร่ให้มีความโปร่งใส มีส่วนร่วม เป็นธรรม และยั่งยืน ปรากฏดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โมเดลผู้นำทางการเมืองเชิงพุทธดิจิทัล 5 มิติ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงมหาดไทย. (2566). *แผนพัฒนาจังหวัดแพร่ พ.ศ. 2566–2570.* สำนักงานจังหวัดแพร่.

พระครูวินัยธรอธิษฐ์ สุวฑโฒ. (2564). รัฐศาสตร์แนวพุทธ: วิเคราะห์ภาวะผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์, 4*(2), 71–77.

พระธรรมศากยวงศ์วิสุทธิ์ (อนิลมาน ธมฺมสากิโย). (2565). *รัฐศาสตร์แนวพุทธกับการบริหารจัดการยุคดิจิทัล.* สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน). (2566). *แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย พ.ศ. 2566–2570.*

สิริพงศ์ อังคสกุลเกียรติ, วรเดช จันทรศร, และ สมบัติ ธำรงธนวงศ์. (2565). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในระดับท้องถิ่น. *วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์, 13*(2), 45–63.

อภิชาต สถิตนิรมัย. (2564). *การเมืองท้องถิ่นไทยในสภาวะเปลี่ยนผ่าน: คนรุ่นใหม่ นวัตกรรม และการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง.* ศูนย์วิจัยและบริการวิชาการ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

Bass, B. M. (1985). *Leadership and performance beyond expectations*. New York: Free Press.

Burns, J. M. (1978). *Leadership*. New York: Harper & Row.